

Bardzo solidny warsztatowo jest artykuł M. Kamlera pt. *Świat przestępczy i jego działania w Poznaniu drugiej połowy XVI i pierwszej połowy XVII w.* Autor jest wytrawnym znawcą zagadnienia przestępczości tego okresu, w roku 1991 opublikował obszerną monografię na ten temat². Recenzowany artykuł oparty jest na 14 tomach ksiąg sądowych — Akt Miasta Poznania. Autor najpierw przedstawia świat przestępczy w Koronie, następnie w Poznaniu, jako zagadnienie odrębne traktując sposoby działania przestępców. Zgodzić się należy z konkluzją Autora, że trudno mówić o jakiejś specyfice przestępczości w poszczególnych większych miastach Korony. Pomiędzy przestępczością w Krakowie, Lublinie czy Poznaniu nie zachodziły większe różnice, obraz tej przestępczości był zbliżony.

Warto także odnotować bardzo ciekawy artykuł A. Karpińskiego, zatytułowany: *Prostytutki, złodziejki, czarownice. Z badań nad przestępczością w Poznaniu w drugiej połowie XVI i w XVII wieku.* Autor zastrzega, że o ile badania M. Kamlera były poświęcone profesjonalnemu światu przestępczemu, o tyle jego opracowanie nadto odnosi się do przestępczyni okazjonalnych. Zwraca uwagę, że wprawdzie udział kobiet w działalności przestępczej ówczesnego Poznania stanowił 1/4 ogółu, to jednak w pewnych kategoriach przestępstw udział i rola kobiet są decydujące. Wskazuje tu m.in. na prostytucję, stręczycielstwo, dzieciobójstwo oraz czary³.

Kończąc należy z zadowoleniem powitać inicjatywę Redakcji „Kroniki Miasta Poznania” przygotowania i wydania numeru poświęconego w części przestępczości w Poznaniu. Można dyskutować, czy koncepcja reprezentowana w tym tomie jest w pełni przekonywująca. Ograniczenie się niemal w całości do prac historycznych ma na pewno uzasadnienie w tym, że chciano w ten sposób uhonorować szczególnie profesora Witolda Maisla. Nasuwa się pytanie, czy nie byłoby wskazane podjęcie próby analizy przestępczości we współczesnym Poznaniu. Ale to już ewentualnie kwestia przyszłości.

MACIEJ TARNAWSKI (Poznań)

Hans K. Schulze, *Grundstrukturen der Verfassung im Mittelalter*, 2-e verbesserte Aufl., Stuttgart, Urban Taschenbücher nr 371 i 372, Bd. I: *Stammesverband, Gefolgschaft, Lehnswesen, Grundherrschaft*, 1990, ss. 192; Bd. II: *Familie, Sippe, Geschlecht, Haus und Hof, Dorf und Mark, Burg, Pfalz und Königshof*, Stadt, 1992, ss. 216.

Recenzję z pierwszego wydania tej książki umieściliśmy na tych łamach przed paroma laty (CPH t. XL, 1988, z. 1, ss. 191–193). Ogólnie wysoka ocena dzieła (mimo kieszonkowej postaci), które dotarło w nowej edycji do rąk czytelników, skłania do kilku dalszych spostrzeżeń.

Wspomniane „ulepszenie” polega przede wszystkim na uzupełnieniu i aktualizacji danych bibliograficznych (t. I, ss. 38, 53, 99; II, ss. 9, 25, 40, 78, 95, 102, 127, 155, 160, 182, 202). Żałować wypada, że w t. I na s. 56 pominięto nader ciekawą i dobrze skomentowaną antologię L. Kuchenbuch, *Feudalismus — Materialien zur Theorie und Geschichte* (1977), a na s. 100, przy pracy H. Dannenbauera, *Adel, Burg und Herrschaft...*, nie zaznaczono, że przedruk oryginału (1941 r.) dokonany w 1964 r. nie jest identyczny z pierwowzorem. Cytowany w obu wydaniach t. I (s. 102) podręcznik H. Mottek, *Wirtschaftsgeschichte* można było spokojnie pominąć.

Z pozoru większym uzupełnieniem uległ t. II, którego objętość wzrosła o cztery strony. Liczniejsze są tu uzupełnienia bibliograficzne, zauważono również dwie zmiany stylistyczne (s. 199, 204). W rzeczywistości przede wszystkim ulepszono formę łamania kolumn. Pociąg-

² M. Kamler, *Świat przestępczy w Polsce XVI i XVII stulecia*, Warszawa 1991.

³ Współcześnie udział kobiet w ogólnej liczbie przestępstw jest jeszcze mniejszy. Por. na ten temat np.: W. Świda, *Kryminologia*, praca zbiorowa pod red. W. Świdy, Warszawa 1977, s. 136–137.

nęło to za sobą konieczność nowego opracowania indeksu rzeczowego. Nie wiedzieć dlaczego usunięto zeń hasła figurujące w pierwszym wydaniu oraz w tekście drugiego np. *Agnatische Sippe* (s. 10), *Anerbenrecht* (s. 58), *Bannmeile* (s. 150). Przeoczono w nowym indeksie termin *Sippe* występujący również na s. 46. Wśród znakomicie analizowanych i wyjaśnionych przez autora pojęć, kluczowych dla historii ustroju średniowiecznych Niemiec, w dalszym ciągu odczuwamy brak (mimo osobistych namów autora noty) podstawowych kategorii pojęciowych takich jak: *Land*, *Landesherrschaft* a także *Landrecht*, oczywiście rozpatrywanych nie tyle z punktu widzenia dogmatyki prawnej, co ogólnej funkcji regulatora stosunków międzyludzkich, wyrosłego nie wiedzieć czy z woli tworzącego *Land* społeczeństwa, czy też decyzji panującego.

STANISŁAW RUSSOCKI (Warszawa)

Matthias Weber, *Das Verhältnis Schlesiens zum Alten Reich in der frühen Neuzeit*, Böhlau Verlag Köln-Weimar-Vien 1992. Neue Forschungen zur schleisischen Geschichte. Eine Schriftenreihe des Historischen Instituts der Universität Stuttgart, herausgegeben von Norbert Conrads, Band 1, ss. 503.

W Republice Federalnej Niemiec pojawiła się w 1992 r. nowa seria wydawnicza Instytutu Historycznego Uniwersytetu w Stuttgarcie. Ze słowa wstępnego — pióra profesora tutejszego Uniwersytetu Norberta Conradsa — dowiadujemy się, iż jest ona pokłosiem rozpoczętych w 1985 r. badań nad historią Śląska. Były one od początku popierane przez władze Uniwersytetu w Stuttgarcie, Kraju Związkowego Badenii-Wirtembergii oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Republiki Federalnej Niemiec, co znalazło organizacyjny wyraz w powołanym do życia specjalnym programie badawczym pod nazwą *Projektbereich Schlesische Geschichte*. Omawiana seria ma w pierwszym rzędzie prezentować wyniki badań historyków ze Stuttgartu i innych ośrodków naukowych Niemiec, ale w pojedynczych przypadkach ma być również otwarta dla badaczy spoza Niemiec, w tym także z Polski. Godny podkreślenia jest zamiar zamieszczenia w każdej publikacji streszczenia w języku polskim.

Inaugurująca tę serię obszerna i starannie wydana monografia jest zmienioną wersją pracy doktorskiej dawnego współpracownika Conradsa, historyka najmłodszego pokolenia, Matthiasa Webera. Jej przedmiotem jest frapujący problem stosunku Śląska do tzw. Starej, czyli Pierwszej Rzeszy we wczesnym okresie nowożytnym. Autor zaraz na wstępie przyjął założenie, iż Śląsk był częścią Pierwszej Rzeszy, ale tylko pośrednio. Za główny cel postawił sobie natomiast pokazanie co to oznaczało w praktyce, w jakich płaszczyznach i z jaką intensywnością stosunki między Śląskiem i Rzeszą występowały i jakie wywarły piętno na historii Śląska. Praca składa się z dwunastu oznaczonych rzymskimi cyframi części poprzedzonych słowem wstępnym i nieco dłuższym wprowadzeniem do tematu. Cz. I dotyczy państwowoprawnego stosunku Śląska do Rzeszy aż do jego aneksji przez Prusy (1742), cz. II stanowiska ówczesnej publicystyki odnośnie tego stosunku (zostało tu również omówione stanowisko strony polskiej), cz. III świadomości książąt śląskich w relacji do cesarza, Rzeszy i Polski, cz. IV związków Śląska z Kościołem Rzeszy. Cz. V została poświęcona problemowi władania niektórymi śląskimi księstwami przez książąt Rzeszy, natomiast następne dwie stosunkowi Śląska do Sejmu Rzeszy i jej sądów. Cz. VIII dotyczy obowiązywania ustaw Rzeszy na Śląsku, a cz. IX pozycji Śląska w Związku Niemieckim (1815–1866). Cz. X stanowi zakończenie, w którym Autor podsumował rezultaty swoich badań; zwraca tu uwagę polskie tłumaczenie zakończenia. Cz. XI zawiera źródłowe aneksy, cz. XII wykazy źródeł, literatury, skrótów i ilustracji. Zamykająca książkę cz. XIII zawiera rejestr osób, nazw geograficznych i pojęć. W rejestrze nazw geograficznych zamieszczono obok nazwy niemieckiej również polską.